

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Telefonszám: Lipót 974—24.
Minden pénz a lelkészi hivatal címére küldendő.

Felölő szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
Munkatársak:
Botár Imre
Buzogány Anna
dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.

Előfizetési ára:
Egy évre . . . . . 4 pengő

Torda: 1568. az unitárius egyház történetében. Ezekben a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az **unitárius vallás bevett vallás** (recepta religio).
HATÁRKÖVEK **Pozsony: 1848.**

Arckép.

„Te helyetted mondja az én szívem: keres-
sétek az én orcámat: A te orcádat, Uram,
keresem.” Zsolt. XXVII. 8.

Az Istent soha senki se látta. Mégis mindenkor a maga számára megrajzolni törekedett az Örökkévaló vonásait. Vett egy sziklatömböt, s azt a maga képére és hasonlatosságára formálta. Tetszett neki benne az erő, a kitartás, a bátorság és állandóság, amely a művészi véső és kalapács ihlete alól kibontakozott. Az ő szemében ezek az alakok éltek, mozogtak és lehettek, egy helyről a másikra mentek s kegyesen elfogadták a nekik felajánlott áldozatot. Határkövei ma már egy mozdatlan multnak. Fenntartó oszlopai az ingadozó jelennek. És árnyképei a bizonytalanság ködébe burkolódzó jövőnek, mely az idők méhében rejtezik. Itt vannak ma is közöttünk; mert a multat eltemetni nem lehet. Kikél sírjából az és mint évezredek hagyomány tiszteletet parancsol, hűséget követel, odaadást és áldozatot mindnyájunktól. És ez jól is van így. Mert nemzedékről-nemzedékre ezek a vonások, színek és alakok lassankint üdvös változáson mennek át. Mind kevesebb bennök a nyers emberi indulat, mely kész volt a törvény betűinek ellenszegülőt kegyetlen büntetéssel sújtani és mind több a gyöngédség, a szeretetteljes megbocsátás isteni erénye, mely kész a megtérő bűnöst kiengesztelődve magához fogadni, kebelére zárni.

Hit és tagadás rettentő hangzavarából így lesz megnyugtató, édes harmónia, amelynek árján ringatózva boldogan keresi a lélek azt az Arcot, amelynek tükörében meglátja önmagát. Világosság és sötétség emésztő harcán így bontakozik ki százados éjszakának nyomasztó homályából az a hajnalhasadás, amelyre mi várakozunk, akik az Istennek arcát eleitől fogva nem kőben és fában, aranyban és ezüstben kerestük, hanem a saját emberi szívünkben, s ott a zsoltárszóval együtt meg is találtuk.

Ez az isteni arckép ott lebeg láthatatlan, észrevétlen a tavaszi természet ezer szépséges csodájában: a virág lelkében és a lélek virágában. Ott lebeg a könnyek záporán tündöklő fenséges szivárványban és ott a titokzatos mosolyban a kedves Halott ajakán. Ott lebeg az édes Anyám kopott imakönyvén és a gyermekeim erőteljes duzzadó nemes játékain, amikbe egy Nemzet sorsa van letéve. Ott lebeg az éltető harmatcseppben, az arany kalász hullámzó tengerén és a nap sugarán. Törvénybetűjén és testet öltött Igén, mennyei manján és mindennapi kenyéren... Fent és alant, csillagban és porszemben, közel s távolban — mindenütt . . . Örök Jóság, tiszta Szeretet, igaz Világosság, akiben semmi sötétség nincs.

Akárhonnan tekintünk is Reád, mindenünnen vissza-vissza nézel. Lelkünk a tó, melyben visszatükröződik a csillagos égbolt minden ragyogása . . . Kezdetben is így volt. S így lesz mindörökké!

Szerkesztő.

Az imádság lelke.

(William Law).

Nincs más út és mód az idvességre, mint ha Isten állandó lakást vesz magának a mi kebelünkben. Nincs külön út a zsidók, külön a keresztények és a pogányok számára. Nincs és nem is lehet; mert egy az Isten' egy az emberiség, egy az idvesség és egy az ahhoz vezető út. És ez nem más, mint emberi lelkünknek olthatatlan vágya az Örökkévaló után. Ahol ez a vágy eleven és elemi erővel tör ki akármelyikünkben, ott az eltévedt bárány megkerül és a jó pásztor máris vállain hordozza azt. Ettől a vágytól sarkalva, odahagyja a szegény tékozló flú a disznóknak szánt moslékot és visszatér a szülei házhoz. És ugyancsak ez az istenes vágy miveli, hogy az édes Atya már messziről meglátja elveszettnek hitt fiát, elébe megy, nyakába borul és megcsókolja. Ez a példa napnál világosabban megmutatja, hogy ez így van a valóságban is.

Mihelyt ez a szent vágy mibennünk felébred s minket közvetlenül az Istenhez vezet, az isteni lélek, az imádság lelke, már mindjárt a kezdet kezdetén ott van mellettünk, hogy gyámoltson és gyöngéd szeretettel és bizalommal vegyen körül az életnek ebben a fontos, mondhatnám újjáteremtő pillanatában. Ezen fordul meg tehát minden, de minden. Ez a vágy Istenhez vezérli a mi lelkünket. Lelkünk meg elmerül az örökkévaló Isten végtelenségében. Vele együtt alkot és munkálkodik, mintha nem is élne az Istentől különálló árnyék-életet.

Ezen fordul meg minden. Mert ha ez a vágy nem eleven, nem diadalmas, akár a zsidóban, akár a keresztényben, akkor a Törvény és az Evangélium által elrendelt áldozat, vagy szolgálattétel csak holt betű marad. Nem ad új erőt a léleknek. Nem kapcsolja egybe a mi véges voltunkat a — Végtelennel.

Ezen fordul meg minden. Mert az Istenben gyökerező szent vágy és óhajlás, mint az imádság lelke, egybeforrasztja a mi földi életünket a mennyei harmóniával s megtermi mibennünk a krisztusi élet legszebb gyümölcseit, még ha soha se láttuk volna is a Mestert magát . . .

— Ezek azok, akik „eljönnek napkeletről és napnyugatról és letelepednek Ábrahámmal és Izsákkal az Istennek országában“.

P. b.

Rigó Ferenc

szobafestő és mázoló-mester

Hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállal úgy szobafestést mint mázolást.

Levelező-lap hívásra azonnal jövök.

PESTERZSÉBET, JÁNOS-UTCA 66. SZÁM.

Csendes órák.

III.

Az erkölcsi jellemről.

Pontosan negyven esztendővel ezelőtt James Freeman Clark a híres amerikai unitárius lelkész és író öt pontban foglalta össze az unitáriusok hitvallását, melyek közül az egyik ilyenformán hangzik: „Hiszünk az üdvösségben, mit az erkölcsi jellem biztosít.“ Mi is hiszünk és hirdetiük, hogy Isten minden emberben az erkölcsi jellemet nézi s aszerint ad lelkünknek üdvösséget, hogy itt e földön milyen tiszta és jellemes életet élünk.

Lelkünk sorsa függ attól, hogy Isten előtt milyennek találjuk. Helyénvalónak látszik tehát, hogy az üdvözítő jellemről is gondolkozzunk néha, egy-egy csendes óránkban. Mi a jellem, mely üdvöt ad? Nem szabad azt összetéveszteni a hírnévvel, a jónevűséggel, vagyis azzal, amit az emberek felőlünk tartanak. Sok gonosz embert avatott már szentté a közvélemény, mely egykor „feszítsd meg“ et kiáltott a legszentebb ember fejére: Jézusra. Csak olyan a hírnév, mint a papirpénz. Önmagában nincs semmi értéke. Értéket nyer azonban és arany helyett vesszük, ha tudjuk, hogy megfelelő fedezet van mögötte az állam kincses kamrájában. A jó hírnév is jó és becses dolog s bízunk is benne, de csak akkor, ha előbb meggyőződünk, hogy a külső köntös alatt valóban nemes szív dobog. Nem a hírnév, de a becsületes jellem szerez az embernek üdvöt Isten előtt.

Nem szabad aztán az erkölcsi jellemet az öröklött tehetséggel se összetéveszteni. Tehetség és erény: két különböző dolog. Ismertünk éles eszű és gonosz szívű embereket is. Sőt az ész tehetsége egyenesen káros lehet, ha hiányzik mellőle az erkölcsi jóérzés, mert az ember ebben az esetben rosszra használhatja fel Isten adta eszét. A nagy gonosztevők mind jó eszű emberek voltak. Csak így tudták gonosz tervüket kitermelni és végrehajtani. Az éles eszűség soha se pótolja a szív jóságát. Egy véka erkölcs többet ér egy köböl tudománynál. Lexikon lehet valakinek a feje és ugyanakkor fogyatékos a jelleme s nem űti meg a mértéket, melyen Isten üdvösségre méri az embereket.

Nem azonosítható a jellem a jócselekedetek gyakorlásával se. Önzésből, érdekből szoktak az emberek jót cselekedni. Igaz hogy az erkölcsös, a jellemes szív mindig jó cselekedetekben nyilvánul meg, de vigyázzunk, mert vannak látszólagos jó cselekedetek is, melyeknek forrása nem egészen tiszta. Ismertünk embereket, kik egy és más okból vagyont áldoztak közcélra, anélkül, hogy szívükben ott égett volna az emberszeretet tüze. Csak annak a cselekedetnek van Isten előtt értéke, mely tiszta, nemes szívből fakad. Nem a tett maga, hanem a jellem üdvözít, amelyből a jó cselekedet is fakad.

A jellem az emberi szív alaptermészetét jelzi. Jellemes embernek nevezzük azt az embert, ki minden körülmények között úgy él és úgy cse-

lekszik, mint ahogy élni és cselekedni Isten iránt való szent kötelessége parancsolja. S valamint a smaragdon a zöld szín nem külső festék, hanem benső tulajdonság, mely a drága, hű természetet jelzi, aképpen jellemes embernél is, a jóság nem külső már, hanem benső lelki tulajdonság. Amiképp a fügefa galagonyát soha se terem, hanem mindig csak fügét, a jellemes ember is mindig csak jót cselekszik, még akkor is, ha kára van belőle, meg akkor is, ha az igaz szóért betörik a fejét, vagy mint Krisztust keresztre feszítik, Madách szavaival szólva, nem adhat mást, mint mi lényege. Azért smaragd a smaragd, mert tüze mindig zöld marad, ég és ragyog éjféle sötétben és déli napsugárban egyaránt. A jellemes ember, akár kára, akár haszna van belőle, soha se csatlódik. Az erkölcsiség követelménye szíve hústáblájára van beírva s az égi belük vonalai szívének már olyan jellegzetes vonásaivá váltak, mint a márványnak az erezet. A hermelin fehér öltözetének tisztaságára annyira érzékeny, hogy inkább a vadász fegyverébe rohan és meghal, mintsem valahol sárba lépve keresse a menekülés útját. A valóban jellemes ember inkább meghal, mintsem lelkét, tiszta karakterét bármiért is beszenyyezze.

Milyen fölemelő a hit, hogy az Isten az ilyen embereknek szánta a mennyi üdvösségét.

Dr. Csiki Gábor.

Amerikai Magyarok*)

Lelkészi hivatásom folytán, Isten jóvoltából kétszer is jártam az Északamerikai Egyesült Államokban. Először 1907 szeptember-október folyamán, amikor Bostonban az unitáriusok által kezdeményezett Nemzetközi Vallásos Kongresszuson még Szent István király Magyarországot képviseltem. Egy pódiumon ültünk s egymás után is tartottuk előadásainkat Masaryk tanár úrral, aki akkor még a régi Ausztriát képviselte. Második utamra most egy éve készülődtem. Ekkor — sajnos — csak egy csonka ország képviselőjében mehettem ki az Amerikai Unitárius Társulat 100 éves jubileumára, amelyet 1955 május 10–17 napjain tartottak az összes rokonintézmények és társadalmi alakulatok évi nagygyűléseivel kapcsolatban, amint ez már odaát bevett szokás. Történeti hűség kedvéért megemlítem, hogy szerencsétlen Erdélyünket az egyházi főjegyző, dr. Boros Györgyafia képviselte. Masaryk ezen a liberális találkozón már nem vehetett részt, mert — államügyekkel volt elfoglalva.

Ez a két út alkalmat nyújtott nekem arra, hogy a nagyobb ipari centrumokban elhelyezkedett székely-magyar testvéreinket meglátogassam s személyes tapasztalat útján győződjem meg kívándorolt hűveinknek boldogulásáról, anyagi és erkölcsi állapotáról, munka és kereseti viszonyaikról, amikre

*) Irta és felolvasta József Miklós a Magyar Külföldi Társaság 1926. február 15-én tartott szakosztályülésén.

nézve különböző forrásokból annyi kecsegtető és megnyugtató dolgot hallottunk. Hiszen Amerika a köztudatban s még inkább a fantázia mesés berkeiben úgy szerepelt, mint egy valóságos Eldorádó, ahol a szegény ember két keze munkájával megalapíthatja szerencsését, sőt a letört egzisztenciák is egy kis önmegalázkodással és azt követő nekilendüléssel új életet kezdenek. Ha mástól nem, hát meghallotta ezt a mi népünk is azoktól, akik egy merész ugrással már előbb kimentek szerencsét próbálni. A jó rokonoktól, régi szomszédságtól; hiszen csak úgy gurult a dollár hazafelé a kedvező konjunktúrák mellett s a szomszéd kunyhóján az új cserépfedél mindenél ékebben hirdette, hogy csak ki kell nyújtanunk a kezünket, csak ki kell tennünk a lábunkat hazulról s azonnal mellénk szegődik a szerencse. De meg bizonyára felkereste a szegényebb ország-részeket a hivatásos ügynök, aki minden széppel, óval kecsegtette a hiszékeny proletárt, akinek hátán volt a háza, keblén a kenyere. És az állam, ha mindjárt akaria volna is népünknek, az igazi munkaerőnek az Újvilágba való özönlését nem tudta megakadályozni. A csendőr, a határőr itt nem használ. Az a lelki momentum pedig, amelyre Tompa Mihály céloz Kerényi után küldött levelében: „Nem állított meg a határnál valami? . . . Honszeretet — ha azt ki tudnók mondani! . . . a nyomorúság által közömbösítve volt, vagy a mostoha viszonyok miatt a legelőbbjében talán föl sem ébredett. Idézzek újból? . . . „Iskolába nem jártak, olvasni nem tanítottak“. — Pedig, ha mint analfabéta megy ki a magyar külföldre, minden izomerő és robotra termelt kitartás mellett is, csak a lenézésnek és kisebbitésnek teszi ki magát és a népcsaládot, amelyből származik. Szóval a belső bajok és külső indítékok, csalogató szirénhangok és mesterséges trafikálás egy olyan lehetetlen helyzetet teremtettek a kivándorlás lázának kitétt néptömeg számára, hogy ezen már sem az állam, sem a társadalom nem segíthetett. Ott volt a nyílt seb — amely ma még százszor jobban fáj — a hazának testén; de nem akadt orvos, aki a roppant vérvesztéséget megakadályozza. Ha pedig kuruzslókra bíztuk volna a gyógyítást, az állítólagos csodaszer, amelyet nyegle módra ajánlgattak, végzetesebb lett volna betegségnél. Így hát túrnunk kellett s túrjuk talán mai napig is, bár a percent limit nagyon kegyes mihozzánk (ezidőszerint csak 473 a magyar kontingens); de azért úgy tudjuk, hogy ez a modern népvándorlás egyenkint, családonkint, csoportonkint még mindig túr. Ha az Északamerikai Egyesült Államok kormánya, féltve népe nemzeti egységét és erkölcsi karakterét, egyelőre elzárkózik a selejtesebb kivándorlók elől, ott van Kanada, ott van Brazília és Argentína, sőt Ausztrália is. És ezeken a helyeken mind szükség van olcsó munkaerőre. Olyanokra, akik önkényt bajtják nyakukat az idegen járomba, ahol ott várnak, ott leselkednek rájuk — a hontalanság keservei mellett — a pusztító betegségek, az elemi csapások, a minden humanizmust kigúnyoló lelketlen üzérkedés, amely-

nek szomorú áldozatai már tékozló fiú módjára mindhiába kíváncsoznak vissza az elhagyott szülői hajlékba. A nagy távolság, a nincstelenség, a részvét hiánya — mind egy-egy áthághatatlan akadály: s a vége valahol az Isten háta megett, a messze idegenben, kietlen pusztá temetőben — ha nem az árokparton — megsiratatlanul, egy korhadó fakereszt.

Ebben a sötét háttérben van itt-ott egy-egy enyhítő, vigasztaló fénysugár, mint Rembrandt képein. Voltak, vannak s lesznek mindig, akik valamely vállalkozásra a lelküket teszik fel s egy ellenséges világgal is fölveszik a harcot és győznek, jelen esetben boldogulnak, vagyont szereznek. Szép házuk, üzletük, vagy épen gyárjuk van. Vagy szellemi téren küzdik fel magukat az elsőkhöz, mint feltalálók és tudósok, mint a bánáti származású szerb Professzor Pupin, akinek önéletrajzából valóban élvezettel olvastam, hogy az üres kézzel Amerikában partraszállt talentumos fiúból miként lett évtizedek nehéz küzdelmei után a Columbia egyetem tudós tanára, aki az elektromosság terén új felfedezésekkel gazdagította adoptált hazáját és az emberiséget.

Ilyen lehetőségek vonzották kétségkívül a tömegesebb magyar kivándorlás első hullámain a szabadságharc letörése után, amikor Kossuth lángszózatára az egész művelt világ figyelni kezdte a magyar sorstragédiát s annak szerencsétlen hajótöröttjeit kivált Amerikában szívesen is fogadták. Hiszen, hogy hazát cseréljen, hogy új otthont alapíthasson, ez az amerikai constitutív alaptörvény szerint minden embernek veleszületett joga. És a „Mayflower“ zarándokainak utódai, akik 1776-ban a saját erejükben és Istenben bízva, megalapították a puritánok köztársaságát s azt a lehető legszélesebb emberi jogok fundamentumára fektették, nem jöhettek ellenmondásba önmagukkal, nem szabhattak határt a terjeszkedés, a boldogulás ellenállhatatlan vágyának, amely elsősorban őket magukat is emésztette s amelynek a segítségével sikerül hosszú évtizedek roppant küzdelmei után nekik, az első telepeseinek, lényegesen meghódítani és üzembehelyezni az egész nagy államkoloszsust, amelynek eredetileg csak 13, ma már 48 állama uralja és védelmezi a csillagos lobogót.

Jöttek már régebben s eleitől fogva angolok, írek, hollandok, németek, skandinávok, spanyolok, és franciák, akik többnyire kompakt kolóniákat képeztek s így kevésbé voltak kitéve a szétszórás és elvegyülés veszélyének. És jöttek a búsmagyarok, akikkel a dicsőséges osztrák éra megutáltatta a saját hazájukat. „Van aki sírván megyen új hont keresni a tengeren“ (Tompá). És

— az inség zivatarja

Öket messze elsodorja,

Messze tőlünk a világba,

Idegen nép kincstárába“. (Petőfi).

És ez a jobb elem csakugyan megállotta a helyét az Újvilágban, ahol megvalósulni látta lelkének legszebb álmait az ország demokratikus berendezkedésében és a szabadságjogoknak abban a határtalan tiszteletében, amely minden „Habeas

corpus“-nál érzékenyebben örködik afelett, hogy a becsület határai között minden polgár szabadon mozoghasson, szabadon nyilváníthassa politikai véleményét és szabadon és egyedül lelkiismeretére hallgatván, imádja az ő Istenét. Földet kaptak, azt megművelték. Hivatalt kaptak, azt híven betöltötték. Pénzt kerestek, azt megtakarították. Az angol nyelvet megtanulták, de azért magyarságukat megőrizték, mint ahogy Bölöni Farkas Sándor is megemlékezik a dicséret hangján egyes korábbi települőkről, akikkel híres-nevezetes útjában majdnem száz esztendővel ezelőtt találkozott. Olyanokról t. i. akik nem tekintik a hont csak legelőnek, hanem annak nemzeti nyelvével és ősi-eredeti szellemével egybeolvadni igyekeznek. Ideje lenne már az egynyelvű állam gyöngeségéről szóló legendát, amit Szent Istvánnak tulajdonítanak az idegen krónikások, a nyilvánosság színe előtt leleplezni mert annak tarthatatlanságát semmi jobban nem bizonyítja, mint a mi mostani szétdarabolt helyzetünk s az amerikai Uniónak az a törekvése, hogy a legkülönbözőbb fajokból, nyelvekből, népelemekből, társadalmi alakulatokból egységes, nagy nemzeti államot építsen ki, amelynek panamerikai jelszava nem politikai természetű, mint a panszláv, pangerman, panromán, panturán és pansemi jelszavak, hanem humanisztikus. A humanizmus talaján állva óhajtja a benne gyökeret vert elemeket a maga képére és hasonlatosságára átalakítani. Mint ahogy ezt a mostani Elnök 1925 október 6-án az „American Légion“ nagygyűlésén kifejtette: „Nálunk teljes polgári és vallási szabadság uralkodik“. Nálunk nincs államegyház. Itt mindenki szabadon társulhat és szervezkedhet s szabadon követheti a maga hitvallását. Oda csatlakozhatik, ahová éppen jólesik. Ennek az egészséges közszellemnek köszönhetjük, hogy az amerikai demokrácia mintaképpül szolgálhat az egész világnak. Csakis ilyen feltételek, ilyen szabadságjogok védelme alatt hívhatták ide a különböző országok és nemzetek fiait, hogy velünk együtt egy hatalmas köztársaságot alkossanak, amelynek mi mindnyájan, kivétel nélkül egyenjogú polgárai vagyunk. — De amikor ide hívtuk, ide kecsegtettük őket és elfogadtuk és magunkévá tettük az ők anyagi és szellemi kincseiket s azt a nemzetépítés nagy munkájára felhasználtuk, egyúttal érezzük, mily nagy és szent kötelesség mireánk nézve, hogy szabadelvű intézményeinket és szent hagyományainkat jövőre is csorbítatlanul megőrizzük s együtt élvezzük annak számtalan áldásait. Ezek a különböző nemzeti, faji, vallási és kulturális elemek egy nagy egységbe forrnak egybe. Így lett a mi hazánk a föld összes népének gyűjtőmedencéje. Itt nyúzsög, itt forr, itt alkot az ő Babelnek minden bujdosója. És mi megmutatjuk a világnak, hogy miként lehet az erőcsoportokat békés, munkás, egyetértő szellemben a nemzeti nagyság szolgálatába állítani. És mindenik erőcsoportban van valamely becses és nélkülözhetetlen jellemvonás, amellyel önként hozzájárulni igyekeznek a közjólét emeléséhez. — De természetesen megköveteljük tőlük, hogy új hazájukhoz hívek

egyenek és éppen úgy tiszteljék és szeressék alapvető intézményeit, mint a Covenant alkotóinak egyenes utódai, mint mi magunk. Ezen felül a többi közömbös. Írhatnak, beszélhetnek, amit akarnak. Minálunk nincsen vaskalap. Sőt örvendünk a nemes fegyverekkel vívott eszmeharcnak, mert az erőt jelent, abból áldás fakad. Látókörünk kitágul, értelmünk tisztul, emberi érzéseink felülkerekednek az átlagos színvonalon s egész életmódunk és világfelfogásunk gazdagabbá válik.“ — Így beszélt Mr. Coolidge, aki egyszerűségével és nyíltságával megér egy tucat diplomáciát. És ő ezt a lelki amalgamációt át óhajtja ültetni a népek és nemzetek testvéri szövettségébe is. Ennek érdekében óhajtja mozgósítani a világ lelkiismeretét. De a további idézetbe már nem mehetek belé, nem akarok a tárgytól hosszasan eltérni; bár nézetem szerint az előbbi paragrafus ugyancsak a dologra tartozó, mert mintegy veleje az amerikai közgondolkodásnak, amelybe a régi és új kivándorlóknak okvetlen belé kell illeszkedniök, ha boldogulni akarnak.

Ezt a szükségszerűséget belátta az a jobb elem, amely a múlt század ötvenes éveiben vándorbotot vett a kezébe s egy ezeréves ország füstölgő romjaival lelkében partra lépett a „Szabadság“ kikötőjében. Még vissza-visszanézett az elhagyott szülőföldre s könnyes szemével s rebegő ajkával imádságba foglalta annak szent nevét, de az első hívó szóra ott volt, amikor 1861—65-iki nagy polgárháborúban az északi államokban a néger rabszolgák felszabadításáért kellett küzdeni a déli ültetvényes államokkal szemben. Egyik forrásunk szerint az akkoriban még csak 4000 magyar lelket számláló emigrációból mintegy ezren (1/4) vonultak be önkényt a zászlók alá és küzdöttek olyan oroszánbátorsággal az emberiség szent ügyéért, mintha csak az elhagyott Hazának a felszabadításáról lett volna szó, a gyűlölt és megutált osztrák járom alól. És győztek. Hogyne győztek volna, amikor Lincoln volt a vezérök, akinek a szobra ott áll New-York Unió-terén a Washington és Lafayette társaságában, mint igazi triumvirátus. S nem lehetetlen, hogy még mai napiglan is ők kormányozzák az Egyesült Államokat „by the people and for the people“. És ők továbbra is ott maradtak, mert vitézi érdemeik kapcsán arra is számíthattak, hogy az Unió szolgálatában szép csendesen többet használhatnak az októberi Diplomára ébredező nemzetnek, mint valami elhamarkodott külső beavatkozással, amely csak láncainkat tehetné volna még súlyosabbá s jövő talpraállításunkat még reménytelenebbé.

Azután azért is jobb volt kintmaradniok, mert ezidőtájt szakadt hazánkra az abszolutisztikus korszak hanyatló idejében az egyiptomi szűk esztendőök egész sorozata, mely a külső nyomást, a politikai zsarnokságot annál elviselhetlenebbé tette. Elöl tűz, hátul víz: ebből a sanyarú helyzetből csak egy megoldás mutatkozott az elégedetlen tömegek számára. Ez a megoldás pedig a kivándorlás volt, amely mint valamely inségakció, amíg az egyiket megsegíti, a nemzet nagy egészét

szomorú tétlenségre és örökös veszteségre kárhóztatja. Összedugott kézzel kellett néznünk, mint veszt el a magyar haza a munkáskezeket, amelyek arra lettek volna hivatva, hogy a mi bányáinkból fejtsék s hozzák napvilágra a fekete gyémántot, a mi ugarunkba hasítsanak barázdát, a mi arany kalással ékes rónaságunkon habzó vetést arassák le, a mi kezdődő iparunknak a fejlesztéséhez járuljanak hozzá arcuknak verejtékével s nemzeti alapon igyekezzenek megoldani a döntésre váró munkáskérdéseket. Mentek, mint az áradat. Előbb csak lassan folydogáló ér, majd megdgaadt, zápor-patak, majd tekintélyes, hömpölygő folyam, majd kis nemzetünk arányához képest tenger alakjában, mert a 60-as évektől elkezdve évtizedről-évtizedre ilyenszerű arányokat öltött nálunk a kivándorlás, a 10-es, 100-as, 1000-es, 10.000-es és majdnem 100.000-es turnusokban, amit az úgynevezett visszavándorlás itt-ott némileg enyhített ugyan, de a bajt gyökeresen orvosolni nem tudta. S ki tudja, volt-e köszönet a visszavándorlásban akkor, amikor az illető a dollárral együtt nagyobb igényeket hozott haza magával s a világszabadság eszméitől kótyagos fejjel csak növelte itthon a zavart és elégtelenséget s nem ritkán kovásza lett annak a pökhendi, tekintélyromboló osztályharcnak, amely végeredményében a bolsevizmusban találta meg méltó eszményképét. Mi csak a millió, meg millió forintokban hazaözönlő hitvány pénzt láttuk s még azt hittük, hogy ez valamelyes kárpótlás az elszenvedett veszteségekért; de a hadi dugarú, a meg nem emésztett világpolgári ideológiának lassanölő mérge, alig tűnt fel valakinek, hiszen nem azért volt liberálisnak csúfolt az az éra, hogy önmagára előbb titokban, azután a körülmények kényszerítő hatása alatt nyilvánosan is ki ne mondja a — halálos ítéletet. Diktum faktum: így lettünk mi az osztrák gyámkodás alatt, éppen akkor, amikor gyarmati mivoltunkból európai nagyhatalommá fújtuk fel magunkat, egy soha többé el nem oltható világégés következtében, amely a csontjainkba rekesztett tűz módjára emészti nemzeti létünk gyökerét — így lettünk mi vazallusai a nagy világnak, szégyenfoltja Európa térké-pének.

Talán nem egészen így van. Talán keserű a szám íze. Talán megbántom az édes Anyámat, amikor róla így beszélek, de szomorú özvegységében, melybe „nehéz keserve öltözött“, ő bizonyára meg fog nekem bocsátani, mert jól ismer engemet s tudja jól, hogy amikor szigorú ítéletet mondok, azáltal nem őt hibáztatom, nem őt becsmérlem, hanem azokat a fiait, akik szent naivitásból, nagyképű ceremóniák között, politikai asztaltáncoltatásukkal idáig alázták, az örvény szélére juttatva vele együtt saját magukat is. Ámde kevés vigasztalás rejlik abban, hogy elismerjük, hogy mindnyájan rongyosak vagyunk s így Hungária Anyánk is lemondhat ezeréves díszes dolmányáról, amelyen eddig legalább a felette elsuhant nagy Idő foltot nem ejthetett. Csak nem fogjuk őt is magunkkal rántani a feneketlen chaosba, amely körülöttünk kavargó, megfosztva

tiszta látásunktól, zsibbadásra kárhoztatva erőink legjavát s megzavarva lelkünkben az erkölcsi egyensúlyt: a becsületet, amelyet jóvátétel címén talán bizony magunktól el nem dobhatunk?!...
(Folytatjuk).

MEGHIVÓ.*)

A Dunatiszamenti Unitárius Egyházkör évi rendes közgyűlését 1926. június 6-án (vasárnap) d. e. 9 órakor tartja Hódmezővásárhelyen az unitárius templomban a következő tárgysorozattal:

1. Istentisztelet: Imádkozik és egyházi beszédet mond dr. Csiki Gábor missziói lelkész. Énekvezér: Boros Áron, hódmezővásárhelyi tanító. 2. Elnöki megnyitó. 3. Megbízó levelek. 4. Megalakulás. 5. Felsőbb rendeletek és törvények. 6. Zsinati Főtanács: Árkos (Háromszék m.) 1926. aug. 29. 7. Köri felügyelő gondnok választása. 8. Esperesi jelentés. 9. Tanügyi jelentés. 10. Általános tisztújítás és képviselő. 11. Egyházi államsegély kiosztása. 12. Svájci segély kiosztása. 13. Baldácsy Prot. Alapítványi segély osztaléka. 14. Kérvények. 15. Belső emberi nyugdíjintézet. 16. Unitárius Misszió-ház Bpest. 17. Adoptálás. 18. Indítványok (írásban előre). 19. Jövő közgyűlés helye és ideje.

Délben közebed Jelentkezni kell május 25-ig Barabás István lelkész afia címen — Hódmezővásárhelyt. Csatlakozás Szeged és Békéscsaba felől menetrend szerint.

Budapest, 1926. május 13.

Hitrokoni szives üdvözlettel
az Elnökség.

*) N. B. Egyházköri közgyűlésünkre hivatalosak a belső emberek az egyházközségek kiküldött képviselői és az Igazgató Tanács tagjai.

HIREK.

Telefonszámunk: Lipót 974—24.

Istentiszteletek a fővárosban és környékén. Minden vasárnap d. e. 11 órakor az V., **Koháry-utcai** templomban. Minden hó **második** vasárnapján d. u. 4 órakor a VIII. ker., **Csobáncz-utcai** elemi iskolában (Kálvária-tér mellett). Minden hó **utolsó** vasárnapján d. u. 4 órakor **Rákospalotán** a Kossuth Lajos-utcai ref. templomban. („A” villamoskocsi végállomás).

Esketést, temetést, keresztelést, egy nappal előbb kell bejelenteni. Ezt saját érdekében tartsa mindenki szem előtt. Hivatalos órák: d. e. 9—12-ig, d. u. 3—5-ig.

Nőszövetségünk legközelebbi ülésére május 20-án, (csütörtök) d. u. 5 órakor lesz, bibliamagyarozással egybekötve,

Rendőreink pünkösdi úrvacsorában május 20-án (csütörtök) este 6 órakor részesülnek a templomban.

Angol társalgás minden hó első és harmadik péntekjén d. u. 5—6-ig a lelkészi hivatalban.

Lakásváltoztatás esetén egy levelezőlapon kérik értesítést az új címről, hogy lapunkat pontosan kézbesíthessük.

Ha egy családban betegség, vagy egyéb baj támad, ha valamely család tagja kórházi ápolás alá kerül, hozzátartozói levélben vagy telefonon értesítsék a lelkészi hivatalt erről, hogy amennyire erőnktől telik enyhíthessük testi-lelki fájdalmat szenvedő testvéreinknek.

Konfirmáció. Május 13-án áldozócsütörtökön d. e. 11 órakor kezdődik a bpesti egyházközség Koháry utcai templomában az az ünnepélyes szertartás, amellyel felnőtt korba lépő ifjaink az egyházközség tagjai közé lelkileg is beavattatnak. Hitükéről nyilvánosan vallomást tesznek és először részesülnek az úrvacsora áldásaiban. Az ünnepélyes beavatást dr. Csiki Gábor missziói lelkész végzi, az áldást Józán Miklós püspöki vikárius mondja. Nem csak a szülőket, de az érdeklődőket is szívesen látjuk. Május 12-én (áldozócsütörtök előtti) szerdán d. u. 4 órakor általános kikérdezés lesz ugyancsak a templomban.

Dávid Ferenc Egyletünk vallásos estélyét május 21-én (péntek) este 6 órakor tartja Koháry-utcai templomunkban. Felolvass dr. Siklós László író. Ugyanekkor tartja egyletünk tisztújító közgyűlését is. Felhívjuk mindazokat, akik a Dávid Ferenc Egylet munkája iránt érdeklődnek, tiszteljék meg jelenlétükkel a közgyűlést.

Pünkösdi ünnepén budapesti templomunkban mindkét napon osztunk úrvacsorát. I. napján prédikál: dr. Csiki Gábor missziói lelkész úrvacsorát oszt: Józán Miklós püspöki vikárius. II. napján prédikál: Biró Lajos lelkész úrvacsorát oszt: dr. Csiki Gábor.

Köri közgyűlés. A dunatiszamenti egyház kör idei közgyűlését június 6-án tartja meg Hódmezővásárhelyen. A közgyűlést a 97 éves Kovács József köri felügyelő gondnok nyitja meg. Nevezetes eseménye ennek a gyűlésnek az, hogy a közgyűlés most fogja a tavaly lemondott köri felügyelő gondnok dr. Hajós Béla helyét betölteni. Ugyancsak ezen a gyűlésen általános tisztújítás is lesz. Szegedi, gyulai és orosházai híveinket is elvárjuk. Budapestről június 5-én (szombaton) d. u. 2 óra 20 perci gyorsal indulunk a nyugati pályaudvarról.

Esperesi vizsgálószerk. Május 23—29-ig tart az esperesi vizsgálat. Debrecen, Füzesgyarmat és Dévaványa a vizsgálat állomásai. Hódmezővásárhelyen június 5-én tart vizsgálatot Józán esperes-vikárius.

Lelkészek figyelmébe. Júniusban újra igatolni kell minden lelkésznek családi állapotá helyhatósági bizonyítvánnyal. A bizonyítványok a Kultuszminiszterium II. ügyosztályához küldendők közvetlenül.

Kebli Tanács június 13-án vasárnap d. u. 5 órakor lesz a budapesti egyházközségben. A Gazdasági Bizottság június 10-én (csütörtök) d. u. 5 órakor, a Hitéleti és Nevelésügyi Bizottságok pedig június 12-én (szombat) d. u. 5 ó. ülésnek.

Vallástani vizsgák Budapesten. Az elemi iskolások vizsgáját június 13-án (vasárnap) d. u. 3 órakor, a középiskolások vizsgáját június 20-án (vasárnap) d. u. 3 órakor tartjuk meg. Az egyház-köztség Kebli Tanácsa az elemiek vizsgájára dr. Nyiredy Jenő és László Domonkos tanácsos afiait, a középiskolások vizsgájára Pál Ferenc és Székely Mózses tanácsos afiait küldi ki biztosokul.

Missziói utak. Debrecenben pünkösök másodnapján fél 12 órakor ünnepi Istentiszteletet tart és úrvacsorát oszt híveinek Józán Miklós püspöki vikárius a Kossuth-utcai református templomban.

Kaposvár. Mint múlt számunkban is közöltük május 16-án Kaposvárt hirdeti az Isten igéjét Józán püspöki vikárius. Az Istentisztelet a református templomban lesz (vasárnap) d. e. 11 ó.

Ismeretlen jötevőnek, aki 5 drb. újtestamentumot ajándékozott konfirmáló növendékek számára, ezúton adjuk szives tudomására, hogy a bibliákat vidéken konfirmált ifjaknak juttatjuk.

Füzesgyarmaton id. Sári József egyházi pénztárnok atyánkfiának Lajos fiát május 5-én eskette Józán vikárius. Boldogságot kívánunk az ifjaknak.

Ifjusági Istentiszteletet tart Biró Lajos lelkész afia május hó 30-án (vasárnap) d. u. 4 ó. a Koháry-utcai templomban.

Az Unitárius Egyházi Igazgató Tanács május 2-án d. u. 5 órakor gyűlést tartott Józán Miklós püspöki vikárius elnöklete alatt. A tárgyalás alá került kérdések között kiemelkedőbbek: az E. K. Tanács elrendelte az Ig. Tanács új világi elnökének választását — a lemondott dr. Hajós Béla elnök helyébe — kinek érdemes munkásságát jegyzőkönyvében örökíti meg. Dr. Csiki Gábor missziói lelkész bejelenti, hogy a Pongrác-uti és Valéria-telepi állami lakásokban elhelyezett 6—6 egyetemi hallgatót. Ez képezi magját a Misszióházban létesítendő internátusnak. Több kisebb és részletkérdéseket tárgyaló bejelentés után Józán vikárius bejelenti, hogy a kultuszkormány a rendkívüli kongrua segílyt megvonta. Az E. K. Tanács a báró Baldácy alaptól kiutalt 15.000.0000 K t, részben az egyházközségek, részben pedig a nyugdíjas papok és papi özvegyek segílyére. Az Ig. Tanács elfogadta dr. Tóth György kuria bíró afia véleményes javaslatát, a Misszió házra alapszabályzatot, amely a Misszióház és az bpesti egyház-köztség, valamint az egyetemes egyház viszonyát határozza meg. Ezt az E. K. Tanácsnak jóváhagyás céljából felterjesztette. Az államsegélyek felszámolása s dr. Tóth György afia indítványainak leterjesztése után a gyűlés véget ért.

A „The Christian Life” címet viselő londoni lapársunk most ünnepli fennállásának 50 éves jubileumát. Szeretettel állunk a köszöntők sorába mi is és »hosszú életet« kívánunk »szellemi« testvérünknek.

A Protestáns Nőszövetség szöv. és varrótanfolyam műhelye örömmel tudatja, hogy hosszas fáradozás után sikerült tömegvarrásra megrende-

lést kapni. Ezzel módunkban áll néhány otthon dolgozó, mellékkeresetre utalt nőtestvérünknek munkaalkalmat nyújtani. Ezt azonban a lelkészi hivatalokhoz intézett körlevelünk értelmében csakis a lelkészek ajánlatával jelentkezőknek juttathatjuk, mivel teljesen ismeretlen egyénekre a feldolgozandó anyagot, pénzbeli felelősségünk miatt nem bízhatjuk. A szöv. tanfolyam, műhely is szépen működik. Tanítványokat még vesznek föl (I. ker., Alkotás-u. 39 sz.) s ezeket a szöv. mesternő önálló munkásokká képezi ki. Már készlet is van raktáron: kiváló minőségű lepedővásznak, törülközők, törülőruhák, pamut, len- és kender anyagból. Igen szép női ruhávásznak készülnek különböző színű és mintájú szegélyekkel, valamint igen jóminőségű nyári férfi-ruha anyagokat is állít elő a tanfolyam. Mindezeknek ára Protestáns Nőszövetség altruista elvei alapján a legszerényebben van megállapítva. Ajánljuk az intézményt a protestáns közönség figyelmébe és hittestvéri támogatásába.

Az Erdélyi Református Egyházkerület néhai püspöke Nagy Károly helyébe és örökébe. dr. Makkay Sándor teol. tanárt egyházi főjegyzőt választotta meg egyhangulag püspökének. A választást a király is jóváhagyta. Ezzel a választással az erdélyi reformátusok jómunkát végeztek. Ismét egy mély hitű, kitartó munkásságu lélek lett vezetője az erdélyi reformátusoknak, aki »életrehalálra komolyan veszi a Krisztus evangéliumát.

Unitárius Könyvszekrény. Ezen cím alatt azokat a könyveket soroljuk fel, amelyek a budapesti lelkészi hivatalban megrendelhetők: 1. Egyházi Énekeskönyv 40.000 K. 2. Vári A.: Imádságoskönyv 30.000 K., diszkötésben 80.000 K. 3. dr. Csiki G.: Hiszek egy Istenben (fűzve) 40, kötve 50.000 K. 4. Gagyhy D.: Dávid Ferenc 2.000 K. 5. Vári A.: Miért vagyok én unitárius 2.000 K. 6. Gálfi L.: A jelenkor Jézusa 3.000 K. 7. Vári A.: Berde Mózsás 3.000 K. 8. dr. Verzsényi Gy.: Kriza János emlékezete 3.000 K. Aki a Kolozsvárt megjelenő »Unitárius Közlönyt« és »Keresztény Magvetőt« szintén járattatni óhajtja, lelkészi hivatalunk útján is megrendelheti.

Kovács Klárka

Kovács Kálmán kolozsvári kollegiumi tanár és neje Boros Margit 18 éves leánya ápr. 18-án meghalt. Élete a virág élete volt... Halála a virág fájó hervadása... amely utolsó percéig illatozni akar és kedveskedni akar színével szépségével. Bár árnyékát előre vetette az elmúlás éjszakája — mégis váratlanul hagyta el örökéletre ébredő, imádkozó lelke — az imával elaludt testet. Övéinek fájdalma találjon egy parányi vigasztalást a mi szívünk részvételében is.

Kökössy Károly

néhai Kökössy Mihály lelkészünk 18 éves fia április 30-án Kolozsvárt meghalt. Együtt érezünk a fájdalmas szívű anyával, aki férje után legbiztatóbb reménységét veszítette el fiában.

STUDIUM

KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Múzeum-körut 21. szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből alakult új vállalat 186-87.

alkmunkák, szépirodalmi, egyházi és egyetemi könyvek raktára. Beszerez és szállít minden lehárható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézik.

IRTALAN LAJOS

kárpitos és diszitő

BUDAPEST, VII., AKÁCSFA-UTCA 58.

Elvállal angol bőr-, szalon- és függönydiszítéseket továbbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok, rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkivül pontosan kiszolgálhatnák. Szőnyegek, függönyök megóvását és polytalanítását vállalom.

Kitüntetve 1903-ban és 1925-ben.

FÜRSZT ANTAL

divat és orthopäd cipész

Budapest, X. Százados-ut 21 szám.

Javitásokat pontosan készíték. Levélhívásra azonnal jövök. Hitrokonoknak jutányos ár.

A Népies Irodalmi Társaság

erdélyi vonatkozású néprajzi, irodalmi és történelmi kiadványai megrendelhetők:

Budapest, VI., Vilmos császár-ut 55. sz.

Két-, három- és négyüstös
székely házi szőttes
asztalkendők, törülközők, konyharuhák
stb. megrendelhetők:

Deák Miklós

hitrokonunknál

Lakása: II. KER., TÖLGYFA-UTCA 14

Kádakat

Puttonyokat
Boredényeket
Mezőgazdasági
szerszámokat
Tragacsokat
Kocsirészeket

készítünk

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest. II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készíték. Javitást is vállalom. Mérsékelt árak. Hó és sárcipők szakszerű javítását vállalom.

Korchma és Czirmay

zongora-, pianinó- és harmónium-
készítők

BUDAPEST, VII., DOB-U. 94-96.
(Magyar Színház közelében.)

Készítünk: A legmagasabb igényeknek megfelelő új zongorákat, pianinókat és harmóniumokat a legprecízebb és legmodernebb kivitelben. — Zongorák átalakítását, teljes kijavitását, bőrozését, fényezését és hangolását vállalják jótállás mellett.

Ezüstéremmel kitüntetve.

Prém János szabómeszter

hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállalom bármiféle ruhavarrást, fordítást, tisztítást stb.

Lakása: Budapest, VIII., Vig-utca 33. sz.